

A Kárpát-medencei regionalizmus útján...

**Magyarságkutató Tudományos Társaság
– Szabadka, Szerbia**

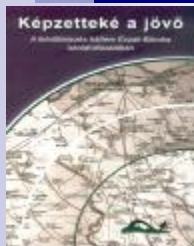
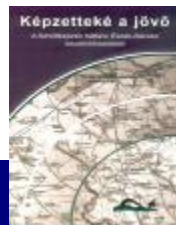
**és a Regionális Tudományi Társaság –
Szabadka, Szerbia**

**nemzetközi konferenciája
Szabadka, 2009. március 6.**

Gábrity Molnár Irén:

Képzettek a jövő

**A régió humán
erőforrásának állapota -
versenyképesség elemzése**

Hipotézis:

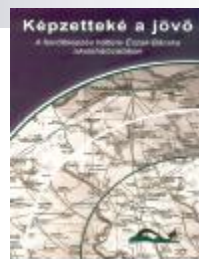
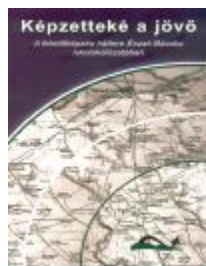
**A (magyar) lakosság
képzettségi/iskolavégzettségi szintje nem
kielégítő, a lendülni kívánó gazdasági
elvárásokhoz képest.**

Tényállás:

**A lakosság kevesebb mint a fele kapott
középszintű szakképzést.**

**Szerbia aktív lakosságából majd 2 millióan
nem rendelkeznek szakmai kompetenciával,
a munkanélküliek száma kb. egy millió.**

(köztük sok a fiatal, friss diplomás).

Szerzők:

**Dr. Gábrity Molnár Irén, Dr. Somogyi Sándor,
Kovács Krisztina, Ricz András, Takács Zoltán,
Veréb Miskolci Zsófia (PhD hallgatók)
és Ricz Dencs Tünde**

Kutatási feladat:

1. **Munkaerőpiac – vajdasági helyzetelemzés**
2. **Szükséges szakok, presztízsszakmák**
3. **Aktuális oktatás-kínálat**
4. **A közoktatási és felnőttképzési reformtörekvések iránya**
5. **Mi a vajdasági magyar közösség igénye?**

1. Munkaerőpiac – helyzetelemzés *Az aktív lakosság foglalkozás szerinti százalékos megoszlása (2002)*

	Szerbia	Vajdaság	magyarok
Köztisztviselők, vezetők	4,2	4,4	2,6
Szakképzettek	7,8	6,5	4,0
Szakmunkás, technikus	17,1	17,2	13,0
Közalkalmazottak	5,7	6,6	5,1
Szolgáltatás, kereskedők	10,4	11,3	8,2
Mezőgazdasági dolgozó	19,1	15,6	24,1
Kisiparosok	11,1	12,0	14,4
Gépek kezelői	12,4	14,5	15,4
Ipari munkások	8,4	9,6	12,3
Egyéb	3,7	2,4	0,9

Konklúzió:

- n **A magyarság pozícióvesztése kimutatható,**
- n **Az elit foglalkozások körében** (állami szektor, közalkalmazott, szakképzett, szolgáltatásban dolgozó), amelyek a presztízsszakmáknak számítanak, **a magyarság részaránya alacsonyabb** az országos, de a vajdasági átlagtól is.
- n A magyarságon belül jóval átlagon felüliek a **mezőgazdaságban dolgozók, fizikai munkát végzők, ipari munkások és a kisiparosok** aránya.

Vajdasági magyarok foglalkoztatottsága:

- n **Kevesen tartanak fenn saját vagy családi vállalkozásokat.**
- n Legtöbben **állami vállalatok alkalmazottai** (a munkavesztés veszélye folyamatos).
- n A magyarok foglalkoztatottságának nemzetgazdasági ágazatok szerinti összetétele:
 - Ø **iparban 31.1%** (ebből 8,1% építőipar és a többi ipari ágazat 23%)
 - Ø **mezőgazdaságban (23,8%)**
 - Ø **állami egészségügyi, szociális, oktatási szektorokban (16,1%).**

2. Szükséges szakok, presztízszakmák

- n **Keresett szakmák:** közgazdász-menedzser, informatikus, logisztikai szakember, pénzügyi szakértő, marketinges, reklámszakértő, szakorvos, fogorvos, gyógyszerész, szimultán fordító, médiaszakember, turisztikai szakember, építész-vállalkozó/építészmérnök, szobafestő, kőműves, textilmunkás.
- n A régióban **kevésbé igényelt szakmák:** a pedagógus (óvónő és tanító, *nem a szaktanár*), fémmegmunkáló munkás, fodrász, vegyész, gépkocsivezető, kertész bölcsészszakok (kivéve a pszichológust és az angol nyelvészt), kereskedő-eladó.

A munkaerőpiac helyzet és a szakmaválasztás nem találkoznak:

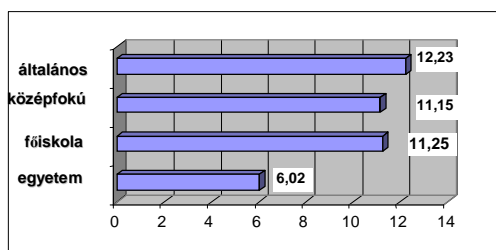
- **Lehetetlen gyorsan elhelyezkedni** friss középiskolai diplomával; csak több szakmával boldogulhat.
- A középiskola utáni továbbtanulás csak akkor érdemes, ha az biztos munkahelyet is jelent, de **nincs elég kínálkozó alkalom** (a fiatalok munkanélküliségtől való félelme). Sokan gondolják, hogy a továbbtanulás elhalasztja a munkanélküliséggel való szembesülést.
- A fiatalok **továbbtanulási hajlandósága nem kimondottan munkaerő-piaci megfontolásból származik**. Döntésüket az apa végzettsége befolyásolja erőteljesebben. **A megkérdezettek fele tanulna tovább** valamilyen felsőoktatási formában (a városi származásúak nagyobb valószínűséggel, mint a falvakból származók).

Érdeklődési irány:

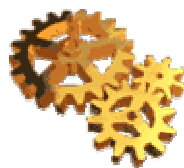
- n **A képzési kínálat korszerűsítése** - új **interdiszciplináris szakirányok** váltak szükségessé (pl. magas-építészvállalkozó, ruhamodellező-technikus, számítógép elektrotechnikus)!
- n **Erősödő érdeklődési irány:** közgazdasági és egyéb menedzseri szakok; a műszaki képzés az informatika irányába tart.
- n A gépészet és építészet iránti **gyenge érdeklődés** miatt már hiány van ezekből (fémesztergályos, marós, hegesztő, köszörűs, géplakatos)!

3. Vajdasági magyar tanulók részaránya - iskolaszinteken (2004)

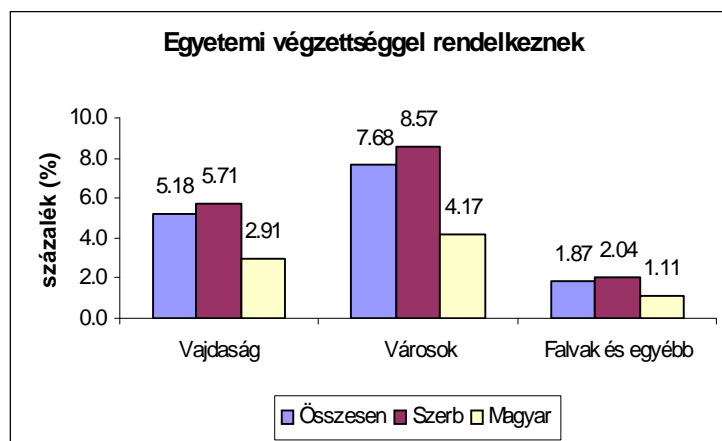

A magyar hallgatók részaránya a demográfiailag elvárt (14%) alatt van

- többen a főiskolát választják, nem pedig az egyetemet

A magyar lakosság iskolai alulreprezentáltsága - 2002

Egyetem választáskor „kudarckerülő magatartás”

- n a legközelebbi városban tanul - szülői sugallat (költségkímélő megoldás) – Gyakori a fásztó és költséges ingázás
- n magyar nyelven – energiakímélő
- n hálózathatás/városvonzás (tömb magyar térség)
- n alkalmi munka mellett, magán karokon, vagy kihelyezett tagozaton távoktatással próbálkozik
- n a magyar fiatal munkavállalók karrierje akadozik, ha a szerb nyelvtudásuk gyenge, vagy nem tudnak legalább egy világnyelvet is
- n a fiatalok sokáig laknak a szüleiknél, a házassági és gyermekvállalási terveik kitolódtak

Konklúzió:

- a magyar fiataloknál pluszenergia befektetése szükséges
- tudatos jövőépítés, a piacorientált szakválasztás

Oktatáskutatói tapasztalatok:

1. Jellegzetes tannyelvi modell: „Kétnyelvű óvoda, általános és középiskola magyarul, egyetem szerbül.”

2. A sikeres vajdasági **karrierépítéshez** kell: tudástőke (egyetemi diploma), anyagi háttér, tapasztalati-, kapcsolati tőke, nyelvtudás (a környezet-, államnyelv és az idegen nyelvek), számítógép-használat.

3. Gondok:

- **Pedagógushiány a közoktatásban** - legtöbb magyarul tudó általános- és középiskolai szaktanár a tömbben, Szabadkán, Kanizsán és Topolyán hiányzik; ez kihat a tanítás minőségére!
- **Infunkcionális kétnyelvűség** hiánya
- **Nincs tapasztalat a másoddiploma-szerzésben**; 25-28 évig kinyúlik az alapdiploma megszerzése;
- Szívesen vesznek részt gyorstalpalló és olcsó **kurzusokon**
- **Leggyakoribb átképzést igénylő szak:** bölcsészek;
- **Továbbképzésben résztvevők:** közgazdászok, műszaki szak.

KUTATÁSEREDMÉNYEK – A PIAC

- n Szerbiában a foglalkoztatottság szerkezeti változása két ellentétes irányba ható tényező függvénye: egyrésztől **az (állami) vállalatok felszámolása, másrésztől az új vállalkozások létrejöttének az eredménye.**
- n **A gazdaság szerkezeti átalakulásakor az ún. „piacképes” szakmák összetétele is megváltozik**
- n A vajdasági piacgazdaság felértékeli az iskolai végzettséget és a szakképzettséget.
- n **Az iskolákból frissen kikerülő érettségizőket, mint új munkaerőt a munkaerőpiac kis mértékben tudja csak alkalmazni.**

A munkaerőpiac diktál

A vajdasági munkaerőpiacon az **egészségügy, a közgazdaságtan és az informatikai műszaki képzés terén kielégítőnek** tűnik a szakemberlétszám, de a **mezőgazdaságban egyszerre beszélhetünk szakemberhiányról és feleslegről is**, akiktől a **mezőgazdaságnak meg kell szabadulnia a gazdasági fejlődéssel és a munkaerő-kereslettel a mezőgazdaságon kívül.**

OKTATÁSI INTÉZMÉNYEK

- n Vajdasági iskolai hálózatépítésben **főleg a kapacitásfeltöltő viselkedési magatartás** érvényesül.
- n **Hiányos a munkamegosztás e téren a régió középiskolái között**, amiért a szakok megduplázódnak, máshol a kapacitások gyakran üresen maradnak.
- n **A középiskoláknak nincs kidolgozott (publikált) felnőttképzési terve (átképzés, továbbképzés, kiegészítő képzés, szakosodás). A felnőttképzés a megfelelő törvény hiányában egyelőre ad hoc működik.**

ELVÁRÁSOK

1. **A főiskolai végzettségű speciális szaktudással, gyakorlati képességgel rendelkező humánerőforrás iránti igény megnőtt a régióban.**
2. **A gyakorlati oktatás rendszere szükségszerűen máris megtervezhető, mindamelllett, hogy az egész rendszer működésének szerbiai törvényi szabályozása is megoldásra vár: követelményrendszerek, tantervek, személyi feltételek, akkreditálás, vizsgáztatás, oklevelek rendszere, azok összekötése a középiskolai és felsőoktatási rendszerrel.**
3. **Külkapcsolatok – nyitottságon a hangsúly.**

KONKLÚZIÓK:

1. **A versenyképességre fókuszáljunk - minőségi és akkreditálható felnőttképzési formákra**
2. **A Kárpát-medencében szükségeltetik egy nemzeti felnőttoktatási stratégia és együttműködés kidolgozása, az anyaországi és a határon túli szakemberek közreműködésével**
3. **Szükségeltetik a racionális regionális oktatási tömörülés - oktatási és kutatóintézeti hálózat kialakítása**
4. **Karrierépítő Információs- és Koordinációs Irodák megnyitása a régióban**

TEENDŐK

- n Rá kell ébreszteni a vajdasági magyarságot, hogy számára a **folyamatos ismeretszerzés és a tudásalapú gazdasági tevékenység felvállalása kitörési pont.**
- n Tervekbe iktatni a magyar közösség, azon belül a **szakemberréteg anyanyelvű vagy többnyelvű alapokon nyugvó oktatását (képzési rendszer kiépítését).**
- n **A megújított értelmiségi és polgári középosztály és szakmai elitréteg újrateremtése a cél** (és azon belül a magyar anyanyelvű felnőttképzési rendszer reformja is).
- n Egy átfogó, **tudásmenedzsment-koncepció**, újszerű fellépése eredményesen segítené a **közösségi identitásépítést, többletteljesítmény-vállalási készséget és a szellemi tőkefelhalmozást**, növelve a közösségi tőkét.
- n Alapvető **jelentőségű a köz- és felsőoktatási reformtörekvés**